

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ
з курсу
«АКАДЕМІЧНИЙ СВІТ: МЕРЕЖІ, АГЕНТИ, ІДЕОЛОГІЇ»

Аналітичні питання

1. Порівняйте концепції «чистого» та «інституціоналізованого» наукового капіталу Бурдьє. Чи може сучасний дослідник успішно існувати, володіючи лише одним з них?
2. Як габітус вченого, сформований його соціальним походженням, може визначати його дослідницькі інтереси та методологічні вибори? Наведіть гіпотетичні чи реальні (не менше 3) приклади.
3. Академічна рефлексивність: ліки від усіх форм соціальної детермінації в науці чи форма символічного капіталу.
4. Критична точка кар'єри «захист PhD»: взаємодія габітусу докторанта та структури академічного поля.
5. «Інституційний капітал» як повноцінна альтернатива «науковому капіталу» в умовах неоліберального університету: дискусія та обговорення.
6. Ідеологічні основи німецьких «мандаринів» (Bildung) та французької академічної еліти (Républic des professeurs). Яка модель, на вашу думку, більш життєздатна сьогодні?
7. Ірраціоналістична реакція на модернізацію серед німецьких мандаринів: корені найбільшої політичної радикалізації та академічні впливи.
8. Чи можна вбачати риси «неомандаринства» в сучасних інтелектуалах, що критикують цифровізацію та масовість освіти? Аргументуйте та розгорніть.
9. Уроки колапсу академічної автономії німецьких мандаринів у 1933 році: сучасні університети у періоди політичних криз.
10. Габітус «дистанції від практики»: ознака академічної елітарності чи необхідна умова для фундаментальних досліджень?
11. Роль неформальних мереж у німецькій (Habilitation) та американській (tenure-track) системах. В якій системі вони мають вирішальне значення?
12. Чи є британська система REF прогресивнішою за американську «publish or perish» з точки зору оцінки якості досліджень? Розгорніть, аргументуйте, доведіть.
13. Гендерний «leaky pipeline»: прояви в централізованій (наприклад, французькій) та децентралізованій (наприклад, американській) системах. Загрози, перспективи, проблеми.
14. Які стратегії накопичення капіталу має використовувати молодий вчений в Україні: перспективи гібридизації різних моделей.
15. Чи сприяє висока географічна мобільність в американській системі реальній меритократії чи створює нові форми прекаріату? Аргументуйте на концептуальному та емпіричному рівнях.

16. «Невидимі коледжі» у порівнянні з формальними професійними асоціаціями: роль, формування дисциплінарних ортодоксій, структури.

17. Концепція «Matthew effect» в аналізі сучасної української академічної системи. Хто є головними бенефіціарами?

18. Мережі патронажу в радянській науковій школі та в сучасних «old boys networks» Оксбриджу: порівняння, спільне, відмінне.

19. Як соціальні медіа (наприклад, Academic Twitter) трансформують традиційні академічні мережі, створюючи нові форми капіталу та виключення? Приклади, докази, аргументи.

20. Як би ви, використовуючи мережевий аналіз, визначили «ключових вузлів» (gatekeepers) у вашій власній науковій дисципліні?

21. Чи можна вважати народження Soviet Studies моделлю для сучасного становлення Ukraine studies? Яких помилок радянології слід уникати?

22. Порівняйте епістемічні наслідки «revolving door» між університетом та державою для Soviet Studies у XX столітті та для експертів з Росії сьогодні.

23. Як фонди (Форда, Карнегі) як «архітектори знання» відрізняються від сучасних грантових агенцій ЄС у своєму впливі на дослідницькі пріоритети?

24. Чи є експертне знання, що продукується в think tanks, більш «перформативним», ніж академічне? Чому? Аргументуйте.

25. Які етичні дилеми виникають перед сучасними дослідниками України, які прагнуть уникнути есенціалізму та орієнталізму, властивих класичній радянології?

26. Чому саме дослідження фінансових ринків МакКензі стало канонічним, а аналогічні дослідження інших авторів – ні? Яку роль відіграла теоретична продуктивність?

27. Порівняйте процес «traveling theory» на прикладі рецепції ідей П. Бурдьє у Франції, США та пост-радянській Україні. Що втрачається і що набувається?

28. Чи є сучасна домінанта англійської мови в науці формою епістемічної несправедливості? Як це можна компенсувати?

29. Як би ви пояснили з точки зору циркуляції знання, чому певні регіони світу залишаються «сліпими плямами» для соціальних наук?

30. Які механізми канонізації, крім цитування, є найбільш потужними сьогодні? Чи змінив інтернет цю логіку? Наведіть приклади.

31. Порівняйте вплив Холодної війни на становлення Soviet Studies та вплив подій 2014/2022 років на становлення Ukrainian Studies. Що спільного і що відмінного?

32. Чи є сучасна «impact agenda» неоліберальним аналогом радянської «партійності науки»? Аргументуйте свою позицію.

33. Як би ви простежили зв'язок між студентськими протестами 1968 року та сучасними вимогами деколонізації curriculum?

34. Чому «Science Wars» 1990-х можна розглядати як продовження ідеологічної боротьби між позитивізмом та інтерпретативізмом, розглянутої в темі?

35. Як гендерний поворот (feminist turn) у соціальних науках трансформував не лише тематику, але й саму епістемологію досліджень?

36. Порівняйте принцип Bildung гумбольдтівської моделі та принцип «service to society» land-grant університетів. Чи можна їх поєднати в сучасному університеті?

37. Чи є Болонський процес гармонізацією європейської освіти чи її американізацією? Проаналізуйте на прикладі конкретної дисципліни.

38. Як ідеологія «excellence» та культура рейтингів (rankings) трансформує академічні цінності, закладені в класичних моделях університету?

39. Чи є пострадянський університет унікальною гібридною моделлю чи варіантом неоліберального університету з локальними особливостями?

40. Порівняйте ритуали ініціації в академічну еліту: німецьку габілітацію, французький concours та американський tenure. Яка система, на вашу думку, більш прозора?

41. Порівняйте німецьку методологію Verstehen (розуміння) та англо-американську методологію Erklären (пояснення) як дві різні «епістемологічні ідеології».

42. Чому саме французька теорія (М. Фуко, Ж. Деррида) знайшла такий попит у американській гуманітаристиці 1970-80-х, а німецька – ні?

43. Як концепція «ситуаційного знання» Д. Харауей співвідноситься з бурдєвістською концепцією габітусу та рефлексивності?

44. Чи можна вважати standpoint theory радикалізацією принципу рефлексивності П. Бурдє? Чим вони відрізняються?

45. Чи є «реплікаційна криза» в психології та соціальних науках наслідком домінування певної епістемологічної ідеології (емпіризму, позитивізму)?

46. Наведіть приклад з сучасної української соціальної реальності, який ілюструє перформативність соціологічного знання (наприклад, як концепт «соціального капіталу» впливає на практики).

47. Порівняйте кризу легітимності радянології після 1991 року та кризу сучасної політології після невдачі з прогнозом ряду виборів чи подій. Що спільного? Що відмінного?

48. Чи є «slow science movement» та «public sociology» конкуруючими або доповнюючими моделями опору неолібералізації академії?

49. Як популістська атака на експертність (post-truth) пов'язана з внутрішніми кризами академії (наприклад, реплікаційною кризою)?

50. Яку модель університету – гумбольдтівську, land-grant, «деколоніальну» – Ви вважаєте найбільш життєздатною для майбутнього та чому?

51. Болонський процес як виклик та провокація: неолібералізація чи академізація?

Творчі завдання

1. Аналітична записка для декана (policy brief). Ви – консультант з розвитку університету. Напишіть аналітичну записку декану факультету на тему: «Стратегії інтеграції нашого факультету в глобальні академічні мережі: ризики та можливості». Використовуйте поняття мережевої влади, Matthew effect, центральності. Запропонуйте 3-4 конкретні кроки.

2. Розробка концепції дослідження (research proposal). Сконструйте дизайн дослідження, яке б досліджувало «невидимі коледжі» в одній з дисциплін (на ваш вибір). Опишіть проблему, методологію (як саме Ви виявлятимете ці мережі), очікувані результати та їхнє значення для розуміння структури цього академічного поля.

3. Критичний відгук-рецензія (есе-рецензія). Напишіть критичну рецензію на уявну монографію під назвою «Неомандарини ХХІ століття: Академічна еліта в епоху цифрових платформ». У рецензії оцініть правдоподібність такої концепції, спираючись на матеріал курсу про німецьких мандаринів та сучасні тенденції.

4. Сценарій дебатів. Підготуйте сценарій дебатів між двома вченими на тему: «Університет: вежа зі слонової кістки чи стартап-хаб?». Для кожного з двох спікерів розробіть систему аргументів, що ґрунтуються на історичних моделях університету та сучасних викликах.

5. Інтерпретація візуалізації. Надається візуалізація невеликої мережі співцитувань між вченими вашої дисципліни (уявна чи реальна). Виділіть на ній щонайменше три явища (наприклад, щільний кластер, ізольованого автора, «мостовий» вузол) та дайте їм соціологічне тлумачення, використовуючи поняття з курсу (символічний капітал, gatekeepers, мережева влада).

6. Епістолярний жанр. Напишіть лист-пораду уявному чи реальному українському аспіранту, який починає академічну кар'єру. Порадьте йому, виходячи з порівняльного аналізу кар'єрних моделей, які стратегії накопичення різних видів капіталу (наукового, інституційного, соціального) будуть найефективнішими в сучасних умовах.

7. Академічний меморандум. Складіть меморандум на ім'я керівника наукового фонду з обґрунтуванням необхідності фінансування дослідницького проекту з деколонізації та суверенізації Вашої дисципліни. Поясніть, які саме епістемологічні ідеології та механізми канонізації потрібно переглянути, і який практичний «імпакт» це матиме.

8. Портрет академічного агента (нарис). Виберіть відомого вченого (історичного чи сучасного). Проаналізуйте його кар'єру та інтелектуальний шлях як результат взаємодії його габітусу (зверніть увагу на соціальне походження,

політичні аспекти, аскриптивні та приписані статуси тощо) з структурою академічного поля його часу.

9. Діаграма Ханга для кар'єри. Складіть індивідуальний 10-річний кар'єрний план для молодого дослідника, що прагне досягти академічної стабільності (tenure для США / професури для українського університету). Включіть до нього цілі щодо накопичення різних видів капіталу, проходження критичних точок кар'єри та стратегії використання формальних і неформальних мереж.

10. Маніфест а-ля Плейерс. Напишіть маніфест «За гуманістичну академію» у відповідь на виклики неолібералізації. У маніфесті сформулюйте 4-5 ключових принципів, якими має керуватися академічна спільнота, посиляючись на історичні приклади та соціологічні концепції курсу.